

NATURA 2000 - STANDARDOWY FORMULARZ DANYCH

dla obszarów specjalnej ochrony (OSO),
proponowanych obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty (pOZW),
obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty (OZW) oraz
specjalnych obszarów ochrony (SOO)

OBSZAR PLH320014
NAZWA
OBSZARU Pojezierze Myśliborskie

ZAWARTOŚĆ

- [1. IDENTYFIKACJA OBSZARU](#)
- [2. POŁOŻENIE OBSZARU](#)
- [3. INFORMACJE PRZYRODNICZE](#)
- [4. OPIS OBSZARU](#)
- [5. STATUS OCHRONY OBSZARU](#)
- [6. POWIĄZANIA OBSZARU](#)
- [7. MAPA OBSZARU](#)

1. IDENTYFIKACJA OBSZARU

1.1. Typ B	1.2. Kod obszaru PLH320014	Powrót
---------------	-------------------------------	------------------------

1.3. Nazwa obszaru

Pojezierze Myśliborskie

1.4. Data opracowania 2009-04	1.5. Data aktualizacji 2025-02
----------------------------------	-----------------------------------

1.6. Instytucja lub osoba przygotowująca wniosek:

Nazwisko/Organizacja:	Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
Adres:	Polska Al. Jerozolimskie 136 Warszawa 02-305
Adres e-mail:	kancelaria@gdos.gov.pl

Data zaproponowania obszaru jako OZW:	2004-04
Data zatwierdzenia obszaru jako OZW(*):	2008-01
Data objęcia obszaru ochroną SOO:	2023-01
Krajowe odniesienie prawne dla formy ochrony SOO:	rozp. MKiŚ z dn. 1 grudnia 2022 r. w spr. soo Pojezierze Myśliborskie (PLH320014)

Wyjaśnienia:	Powiększenie - 10.2009 r.
--------------	---------------------------

2. POŁOŻENIE OBSZARU

2.1. Położenie centralnego punktu [wartości dziesiętne stopni]:

[Powrót](#)

Długość geograficzna
14.9366

Szerokość geograficzna
52.984

2.2. Powierzchnia [ha]:
4406.84

2.3. Obszar morski [%]
0.0

2.5. Kod i nazwa regionu administracyjnego

Kod poziomu NUTS 2

Nazwa regionu

PL42

Zachodniopomorskie

2.6. Region biogeograficzny

Kontynentalny (100.0
%)

3. INFORMACJE PRZYRODNICZE

3.1. Typy siedlisk przyrodniczych występujących na terenie obszaru i ocena znaczenia obszaru dla tych siedlisk:

[Powrót](#)

Typy siedlisk wymienione w załączniku I						Ocena obszaru			
Kod	PF	NP	Pokrycie [ha]	Jaskinie [liczba]	Jakość danych	A B C D	A B C		
						Reprezentatywność	Powierzchnia względna	Stan zachowania	Ocena ogólna
3140			316.61		G	C	C	C	C
3150			610.39		G	A	C	B	A
6210			0.64		G	D			
6410			60.34		G	C	C	C	C
6510			150.06		G	B	C	C	C
7210			11.12		G	A	C	C	A
7230			4.55		G	C	C	C	C
9130			356.37		G	B	C	B	B
9160			104.45		G	A	C	B	B
91D0			4.49		G	D			
91E0			84.01		G	C	C	C	C
91F0			83.66		G	B	C	B	B

- PF: dla typów siedlisk, do których mogą odnosić się zarówno formy priorytetowe, jak i niepriorytetowe (6210, 7130, 9430) należy wpisać „x” w kolumnie PF celem wskazania formy priorytetowej.
- NP: jeśli dany typ siedliska nie istnieje już na danym terenie, należy wpisać „x” (opcjonalnie).

- Pokrycie: można wpisywać z dokładnością do wartości dziesiętnych.
- Jaskinie: w przypadku siedlisk typu 8310 i 8330 (jaskinie) należy podać liczbę jaskiń, jeśli nie są dostępne szacunkowe dane na temat powierzchni.
- Jakość danych: G = „wysoka” (np. na podstawie badań); M = „przeciętna” (np. na podstawie częściowych danych i ekstrapolacji); P = „niska” (np. zgrubne dane szacunkowe).

3.2. Gatunki objęte art. 4 dyrektywy 2009/147/WE i gatunki wymienione w załączniku II do dyrektywy 92/43/EEG oraz ocena znaczenia obszaru dla tych gatunków

Gatunki					Populacja na obszarze					Ocena obszaru			
Grupa	Kod	Nazwa naukowa	S	NP	Typ	Wielkość		Jednostka	Kategoria	Jakość danych	A B C D	A B C	
						Min	Maks		C R V P		Populacja	Stan zachowania	Izolacja
A	1188	Bombina bombina			p				R	DD	D		
F	1149	Cobitis taenia			p				P	DD	D		
F	1163	Cottus gobio			p				P	DD	D		
P	1903	Liparis loeselii			p	20	100	i		G	C	C	C

- Grupa: A = płazy, B = ptaki, F = ryby, I = bezkręgowce, M = ssaki, P = rośliny, R = gady.
- S: jeśli dane o gatunku są szczególnie chronione i nie mogą być udostępnione publicznie, należy wpisać „tak”.
- NP: jeśli dany gatunek nie występuje już na danym terenie, należy wpisać „x” (opcjonalnie).
- Typ: p = osiadłe, r = wydające potomstwo, c = przelotne, w = zimujące (w przypadku roślin i gatunków niemigrujących należy użyć terminu „osiadłe”).
- Jednostka: i = osobniki pojedyncze, p = pary lub inne jednostki według standardowego wykazu jednostek i kodów zgodnego ze sprawozdawczością na podstawie art. 12 i 17 (zob. [portal referencyjny](#)).
- Kategorie liczebności (kategoria): C = powszechne, R = rzadkie, V = bardzo rzadkie, P = obecne - wypełnić, jeżeli brak jest danych (DD), lub jako uzupełnienie informacji o wielkości populacji.
- Jakość danych: G = „wysoka” (np. na podstawie badań); M = „przeciętna” (np. na podstawie częściowych danych i ekstrapolacji); P = „niska” (np. zgrubne dane szacunkowe); DD = brak danych (kategorię tę należy stosować wyłącznie, jeśli nie da się dokonać nawet zgrubnej oceny wielkości populacji - w takiej sytuacji można pozostawić puste pole dotyczące wielkości populacji, jednak pole „Kategorie liczebności” musi być wypełnione).

4. OPIS OBSZARU

4.1. Ogólna charakterystyka obszaru

[Powrót](#)

Klasa siedliska przyrodniczego	Pokrycie [%]
N07	2.94
N23	0.03
N06	22.19
N16	22.21
N17	14.87
N10	17.75

N19	14.32
N12	5.68
Ogółem pokrycia siedliska przyrodniczego	100

Dodatkowa charakterystyka obszaru:

Obszar o znaczeniu dla Wspólnoty „Pojezierze Myśliborskie” w klasyfikacji Kondrackiego (2002) położony jest w centralnej części mezoregionu Pojezierza Myśliborskiego. Południkową oś ostoi tworzą liczne, rynnowe i przepływowe jeziora wchodzące w skład hydrograficznej sieci zlewni Myśli. Najważniejsze z nich to: Chłop, Łubie, Sitno Wielkie, Będzin.

Do najważniejszych cieków odwadniających zlewnię Myśli w obrębie obszaru należą: kanał Głęboki (odwadniający jezioro Sitno Wielkie), kanał Tarnów (jezioro Tchórzyno i Jezierzycza do jeziora Myśliborskiego). Należy tu podkreślić, iż obszar ostoi uległ w przeszłości znacznej ingerencji w stosunki wodne i niemal całkowicie pozbawiony jest cieków o charakterze naturalnym. Niemniej często obserwuje się tu zjawiska źródłiskowe, zarówno w obrębie lasów jak i ekosystemów nieleśnych.

Geomorfologicznie obszar ten stanowi mozaikę form glacialnych (przede wszystkim moren dennych, równin zastoiskowych, rynien glacialnych) związanych z trzema fazami stadium pomorskiego ostatniego zlodowacenia. Stwierdzono tu zróżnicowaną litologię osadów powierzchniowych. Dominują plejstoceny gliny zwałowe i piaski gliniaste wysoczyzn morenowych, piaski równin sandrowych, ropy i inne frakcje zastoisk lodowcowych (m.in. jezioro Sitno), piaski i żwiry w dolinach rzecznych, holoceny gytie (często wapienne) i torfy.

W krajobrazie pojeziernym przeważają lasy (liściaste w rejonie Przydarłowa oraz jeziora Chłop, gospodarcze bory iglaste w pozostałej części). Największe powierzchnie ekosystemów nieleśnych (głównie wykorzystywanych rolniczo pól uprawnych i użytków zielonych) znajdują się w otoczeniu jezior: Sitno Wielkie, Chłop, Łubie, Będzin.

Największe znaczenie przyrodnicze w ostoi posiada rezerwat florystyczny „Tchórzyno”, o powierzchni 37,18 ha, utworzony 23 października 1965 roku dla zachowania unikatowej flory oraz zbiorowisk mokradłowych powstałych na odsłoniętej sztucznie w XIX w. kredzie jeziornej (m.in. zbiorowisk *Schoenetum nigricantis* i *Cladietum marisci*). Do innych, bardzo cennych przyrodniczo fragmentów ostoi Pojezierza Myśliborskiego należy zaliczyć: wschodni brzeg jeziora Sitno Wielkie (odsłonięte gytowisko wapienne z unikatową florą „kalcyfilną”), rynnę i otoczenie jezior Chłop i Grochacz (jeziora posiadające znamiona mezotroficznych otoczone żyznymi lasami na zboczach) oraz rozległy kompleks leśny w rejonie Przydarłowa (ważny dla zachowania w regionie dużych płatów żyznych buczyn, grądów subatlantyckich oraz łęgów wiązowo-jesionowych).

Obszar nie łączy się i nie sąsiaduje z innymi obszarami Natura 2000. Ostoja w dużym stopniu pokrywa się z obszarem chronionego krajobrazu „Myślibórz”.

4.2. Jakość i znaczenie

W obszarze zweryfikowano występowanie 12 typów siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG:

3140 Twardowodne oligo- i mezotroficzne zbiorniki z podwodnymi łakami ramienic *Charatea*. Jeziora twardowodne jeszcze do niedawna były na Pojezierzu Myśliborskim siedliskiem powszechnym. Jednak pod wpływem postępującej eutrofizacji wód cieków i jezior zbiorowiska ramienic wycofały się z wielu zbiorników historycznie określanych jako mezotroficzne (jezioro Grochacz, Tchórzyno). Także w największym w ostoi twardowodnym jeziorze Chłop z roku na rok zauważalny jest regres „łak ramienicowych” reprezentowanych tu głównie przez zwarte skupienia *Nitellopsis optusa* z pewnym udziałem gatunków małych ramienic, jak np. *Chara filiformis* na rzecz jeziorzysk morskiej *Najas marina* czy rdestnic, których gęste łany opanowały płytsze strefy jeziora. Związane jest to z napływem eutroficznych wód z jeziora Grochacz, a to z kolei zasilane jest silnie zanieczyszczonymi ściekami bytowymi wodami z jeziora Derczewskiego. W stosunkowo najlepszej sytuacji znajduje się jezioro Celno, do którego trafiają wody wstępnie oczyszczone zarówno w jeziorze Grochacz, jak i Chłop. Tylko w Celnie zachowały się bogate gatunkowo łaki ramienicowe, zdominowane przez *Chara globularis* i *Chara tomentosa*. Do siedliska 3140 zakwalifikowano także niewielki zbiornik twardowodny z „łakami ramienicowymi” w obrębie torfowiska niskiego na gruntach Nadleśnictwa Myślibórz, jednak jest to zbiornik niewielki, płytki i dosyć intensywnie zarastający szuwarem. Na podstawie wyżej wymienionej charakterystyki stopień reprezentatywności jezior twardowodnych określić można zaledwie jako znaczący - „C”. Dwa twardowodne jeziora (Celno i Chłop) wraz z trzecim, niewielkim zbiornikiem zajmują powierzchnię przeszło 316 ha, co stanowi 0,12% powierzchni tego siedliska

przyrodniczego występującego w całej Polsce (względna powierzchnia – „C”). Na podstawie danych zebranych w ramach prac nad PZO płaty siedliska można uznać za średnio zachowane „C”, z tendencją do degradacji. Ocena ogólna „C” znacząca, jest konsekwencją podsumowania ocen powyższych parametrów [11].

3150 Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion*, *Potamion*
Do naturalnych, eutroficznych zbiorników wodnych w granicach OZW Pojezierze Myśliborskie zaliczyć należy wszystkie jeziora oprócz twardowodnych, oraz te historycznie twardowodne, które na dzień dzisiejszy utraciły mezotrofię. Są wśród nich jeziora zachowane w dobrym stanie (Okolnica, Sitno Wielkie, Czółnowskie) jak i jeziora częściowo zdegenerowane, silnie zeutrofizowane (Łubie, Będzin, Jezierzycza). W większości jezior stwierdzono bogate zbiorowiska *Nympheion* z grzybieniem białym *Nymphaea alba* i grążelem żółtym *Nuphar luteum*, najlepiej rozwinięte w jeziorze Czółno, gdzie pokrywają blisko połowę tony jeziora. W jeziorach o najniższej trofii (np. Okolnica) w zbiorowiskach *Potamion* dominuje pływacz zwyczajny *Urticularia vulgaris*, w jeziorach, w których woda jest silnie obciążona biogenami dno pokrywają gęste dywany rogatek *Ceratophyllum demersum* (Jezioro Łubie). Ze względu na dużą różnorodność wykształcenia siedliska (na tak niewielkim obszarze) reprezentatywność siedliska w ostoi należy ocenić jako doskonałą – „A”. Powierzchnię względną zdecydowanie należy ocenić na „C” – powierzchnia jezior eutroficznych rzędu 610 ha stanowi ułamek procenta pokrycia tego siedliska w skali kraju. Stan zachowania w świetle danych zebranych w trakcie prac nad PZO ocenić należy jako dobry „B”, na co składa się dobrze zachowana struktura i funkcja siedlisk. O ocenie ogólnej „A” zadecydowała głównie wysoka reprezentatywność oraz dobry stan zachowania [11].

6210 Murawy kserotermiczne (*Festuco-Brometea* i ciepłolubne murawy z *Asplenion septentrionalis*-*Festucion pallentis*).

Murawy kserotermiczne na obszarze Pojezierza Myśliborskiego nie znajdują odpowiednich warunków do powstania i utrzymywania się. Jedyne znane płaty zakwalifikowane w dotychczasowych inwentaryzacjach jako 6210 w stanie U2 to niska skarpa na zachodnim brzegu jeziora Łubie, na której niewielkie skupienia kłosownicy pierzastej *Brachypodium pinnatum* wskazują na kadłubową postać tego siedliska. Większość skarpy pokrywają nitrofilne gatunki segetalne (głównie ostrożeń polny *Cirsium arvense*) oraz duże mezofile trawy (kupkówka *Dactylis glomerata*, rajgras wyniosły *Arrhenatherum elatius*). Skupienia kłosownicy pierzastej stwierdzono także na silnie przesuszonych łąkach trzęślicowych na południowym brzegu jeziora Sitno Wielkie, jednak należy to traktować jako objaw degeneracji siedliska 6410 łąki trzęślicowe, a nie płaty siedliska 6210. Reprezentatywność jedyne znane płaty siedlisk oceniono na „D” – nieznaczącą. Pomimo wnikliwej eksploracji terenowej nie stwierdzono innych pól tego siedliska w tej niedużej ostoi [11].

6410 Zmienne wilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*).

Na obszarze OZW występują w rozproszeniu, zarówno w postaci większych kilkuhektarowych pól jak i niewielkich, kilkuarowych. W porównaniu do klasycznie wykształconego siedliska znanego z innych regionów Polski łąki trzęślicowe na Pojezierzu Myśliborskim są wyraźnie zubożone. W strukturze gatunkowej tych zbiorowisk gatunki charakterystyczne dla niższych syntaksonów (zespół czy związek) notuje się rzadko (z reguły są to jedynie: *Molinia caerulea*, *Succisa pratensis*). Specyficzną cechą siedliska 6410 w OZW jest znaczny udział gatunków wskaźnikowych dla torfowisk alkaicznych (kod 7230). Ma to niewątpliwie związek z ich genezą i sztucznym obniżaniem poziomów jezior w XIX w. Występują bowiem w obrębie dawnych miz jezior, na glebach organogenicznych podścielonych pyłami, czasem bezpośrednio na pyłach wapiennych. Bardzo często stanowią one pierwszy pas roślinności, w miarę obniżania się terenu przechodzący stopniowo w fitocenozy mechowiskowe (7230) lub torfowiska nakredowe (7210). W związku z powyższym często w literaturze łąki trzęślicowe w tym regionie opisywano jako postać kalcyfilną z różnym udziałem gatunków ze związku *Caricion davallianae*. Największe areale siedliska 6410 w obszarze OZW stwierdzono w otoczeniu jezior Łubie i Będzin. Generalnie stan ich zachowania jest zły. Decydują o tym: nieliczny udział gatunków typowych dla siedliska, dominacja jednego z gatunków (najczęściej trzęślicy), znaczny udział rodzimych gatunków ekspansywnych (trzcinnik piaskowy, trzcinnik lancetowaty, sadziec konopiasty, wiązówka błotna, trzcina pospolita), ekspansja krzewów (kruszyna pospolita, szlak pospolity). Największym zagrożeniem dla siedliska w obszarze jest zaniechanie ekstensywnej gospodarki łąkarskiej, eutrofizacja związana z sąsiedztwem pól uprawnych oraz przeżyźnionych jezior oraz zmiany stosunków wodnych (zarówno długotrwałe przesuszenie jak i zalewy powierzchniowe). Wszystkie płaty siedliska w ostoi zajmują w sumie 60,34 ha, co stanowi ułamek procenta powierzchni tego siedliska przyrodniczego występującego w całej Polsce (względna powierzchnia – „C”). W poprzedniej wersji SDF obszaru stan

zachowania siedliska oceniono jako B, jednak daleko posunięte procesy degeneracyjne, głównie postępująca sukcesja ekologiczna zauważone podczas weryfikacji terenowej stanu wszystkich płatów jednoznacznie wskazują na konieczność urealnienia oceny stanu zachowania na „C”. Reprezentatywność stwierdzonych w ostoi płatów łąk trzęślicowych można uznać zaledwie za znaczącą („C”), głównie ze względu na niewielkie bogactwo gatunkowe, w tym niski udział gatunków typowych dla siedliska. Ocena ogólna „C” wynika głównie z natężenia obserwowanych zagrożeń, w tym sukcesji, które nie pozwalają na zbyt optymistyczne rokowania dla poprawy stanu, a nawet samego zachowania siedliska w ostoi [11].

6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*)

Łąki świeże w obszarze występują z reguły w najwyżej położonych, zewnętrznych częściach mis jeziornych oraz na wyniesieniach śródląkowych na gruntach mineralnych oraz murszach. Charakterystyczne dla siedliska w OZW jest duży udział gatunków kalcyfilnych, w tym storczyków (*Orchis militaris*) a nawet gatunków regionalnie charakterystycznych dla muraw kserotermicznych (*Salvia pratensis*, *Centaurea rhenana*). Duże powierzchnie często cennych postaci siedliska uległy sukcesji, stopniowo zarastając krzewami glogów, szakłaku i tarniny (brzeg jeziora Chłop niedaleko Sicienka, północny brzeg jeziora Łubie), jednak proces ten jest jeszcze odwracalny, a bogate gatunkowo płaty można jeszcze zregenerować poprzez wycinki oraz wprowadzenie gospodarki kośnej. Oprócz sukcesji siedlisku zagraża także zaorywanie jego suchszych płatów (okolice Sitna) oraz zbyt intensywne użytkowanie połączone z dosiewaniem gatunków wysoko produkcyjnych. W związku z zauważonym dużym bogactwem gatunkowym wielu płatów oraz wysokim udziałem gatunków typowych dla siedliska reprezentatywność siedliska w ostoi należy uznać jako dobrą (B). W granicach ostoi siedlisko pokrywa powierzchnię 150,06 ha, co stanowi ok. 0,002% powierzchni tego siedliska przyrodniczego występującego w całej Polsce (względna powierzchnia – „C”). Stan zachowania siedliska oceniony należy jako średni „C”, z tendencją do degeneracji, związanej głównie z brakiem koszenia skutkującym przyspieszoną sukcesją ekologiczną. Ocena ogólna „C” jest konsekwencją słabego stanu zachowania zdecydowanej większości płatów [11].

7210* Torfowiska nakredowe (*Cladietum marisci*, *Caricetum buxbaumi*, *Schoenetum nigricantis*)

Jest to priorytetowy typ siedliska przyrodniczego, dla którego obszar OZW „Pojezierze Myśliborskie” ma kluczowe znaczenie dla zachowania siedliska w regionie. Fitocenozy reprezentujące siedlisko 7210 na tym terenie to *Cladietum marisci* oraz *Schoenetum nigricantis*. Występują one nad brzegami jezior, ich powstanie zostało zastymulowane sztucznym obniżeniem poziomu jezior w XIX w. i odsłonięciem wapiennych osadów jeziornych. Mimo definicji „torfowiska” biotopy te w rzeczywistości rzadko spełniają to kryterium (występują w warunkach znacznego przesuszenia na płytkich glebach organogenicznych podścielonych gytą wapienną, czasem bezpośrednio na niej). Największe zasoby siedliska 7210 znajdują się: w rezerwacie „Tchórzyno”, na wschodnim brzegu jeziora Sitno Wielkie, na zachodnim brzegu jeziora Chłop, w strefie litoralu jeziora Świdno. Co ciekawe, szuwarowe fitocenozy *Cladietum marisci* w OZW występują w znacznym oddaleniu od stref litoralu jezior (z jedynym wyjątkiem jeziora Świdno) mimo iż w przeszłości sytuacja taka nie była rzadkością (np. Tchórzyno, Sitno Wielkie). W związku z powyższym zbiorowiska te wykazują liczne podobieństwa do zespołów mechowiskowych (7230) poprzez stały udział gatunków związku *Caricion davallianae*. Ich funkcjonowanie może zatem mieć ścisły związek z zasilaniem wodami podziemnymi. W obrębie *Schoenetum nigricantis* gatunki występujące z największą stałością to: *Molinia caerulea*, *Schoenus nigricans*, *Potentilla erecta*, *Phragmites australis*, *Carex flacca*, *Carex panicea*, *Linum catharticum*, *Valeriana dioica*, *Epipactis palustris*, *Carex lepidocarpa*, *Campyllum stellatum*, *Campyllum protensum*, *Calliergonella cuspidata*, *Fissidens adianthoides*. W obrębie *Cladietum marisci*: *Cladium mariscus*, *Phragmites australis*, *Mentha aquatica*, *Lythrum salicaria*, *Lysimachia vulgaris*, *Galium palustre*, *Calliergonella cuspidata*, *Campyllum stellatum*, *Campyllum protensum*. Stan zachowania siedliska w OZW jest uzależniony od warunków hydroekologicznych. Najlepiej wykształcone płaty stwierdzono w rezerwacie „Tchórzyno” gdzie obserwuje się niezakłócone zasilanie wodami podziemnymi. Dobrą kondycją wyróżnia się także półemersyjny szuwar kłociowy związany z gytą wapienną w jeziorze Świdno. Jednak stan większości płatów siedliska należy ocenić jako niezadowolający bądź zły. Decydują o tym: niewielki lub sporadyczny udział gatunków charakterystycznych, dominacja lub współdominacja gatunków niesiedliskotwórczych (trzcina, trzęślica), znaczny udział ekspansywnych gatunków rodzimych w warstwie zielnej (j.w.), ekspansja drzew i krzewów (kruszyna pospolita, sosna zwyczajna, jałowiec pospolity, olsza czarna, wierzba szara), niewłaściwe uwodnienie (zarówno długotrwałe przesuszenie jak i zalewy powierzchniowe wód jeziornych). Największymi zagrożeniami dla siedliska w obszarze są: zmiany stosunków wodno-troficznych w obrębie siedliska (zarówno zalewy wodami przeżyźnionych jezior, długotrwałe przesuszenie jak i bardzo duże amplitudy

wahań poziomu wody), eutrofizacja jezior, ograniczenie dopływu wód podziemnych lub pogorszenie jakości tych wód, presja zabudowy, niekontrolowane wędkarstwo. Płaty torfowisk nakredowych na obszarze „Pojezierza Myśliborskiego” wykształcają się różnorodnie, do zatopionych w wodzie litoralu jeziora szuwarów kłociowych, po znacznie suchsze marzycowska wykształcające się na pokładach wilgotnej gytii jeziornej. W związku z tym reprezentatywność siedliska oceniono, jako doskonałą „A”. Siedlisko w granicach ostoi pokrywa powierzchnię 10,13 ha, co stanowi ok. 0,1% powierzchni krajowej – powierzchnia względna „C”. Stan zachowania płatów w granicach ostoi należy ocenić na „C” – średni, co wynika przede wszystkim z ich eutrofizacji oraz uleganiu szybkiej sukcesji ekologicznej. Ocena ogólna „C” jest konsekwencją słabego stanu zachowania większości płatów oraz niewielkiej powierzchni siedliska w granicach ostoi w skali kraju [11].

7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk.

Na obszarze OZW podobnie jak łąki trzęślicowe występują w rozproszeniu, tworząc płaty o różnej wielkości nad brzegami jezior. Reprezentowane są przez kadłubowe fitocenozy zespołu *Caricetum paniceo-lepidocarpae* oraz zbiorowiska w randze związku *Caricion davallianae*. Wysoką stałość wykazują w obrębie tego siedliska następujące gatunki: *Molinia caerulea*, *Carex panicea*, *Carex flacca*, *Phragmites australis*, *Potentilla erecta*, *Epipactis palustris*, *Carex lepidocarpa*, *Linum catharticum*, *Dactylorhiza incarnata*, *Valeriana dioica*, *Campylium stellatum*, *Campylium protensum*, *Calliergonella cuspidata*. Geneza tych fitocenoz, podobnie jak siedliska 6410 miała związek ze sztucznym obniżeniem poziomu jezior. Istotnym czynnikiem decydującym o funkcjonowaniu tego siedliska jest wyraźny wpływ wód podziemnych. Największe arealy siedliska 7230 w obszarze OZW stwierdzono w otoczeniu jezior Łubie oraz Będzin. Nierzadko rozproszenie tych fitocenoz oraz mozaika z siedliskami 7210 oraz 6410 sprawiają, że faktyczny areal tego siedliska jest trudny do oszacowania. Wpływa na ten fakt także wiele nieścisłości w obecnej klasyfikacji zbiorowisk i siedlisk przyrodniczych. Typową sytuacją w tym obszarze jest występowanie fitocenoz reprezentujących siedlisko 7230 w mozaice z łąkami trzęślicowymi (6410) oraz torfowiskami nakredowymi (7210) o tej samej genezie i podobnej strukturze (m.in. nad jeziorami: Tchórzyno, Sitno Wielkie, Jezierzycą oraz Chłop). Konieczność sztucznego wyróżniania trzech przenikających się typów siedlisk przyrodniczych w obrębie jednego kompleksu mokradłowego o tej samej genezie jest wątpliwe dlatego pewne dane zgeneralizowano wg własnej oceny i znajomości siedlisk w regionie. Stan zachowania siedliska w OZW jest zły (zdegradowany - „C”). Decydują o tym: dominacja gatunków niecharakterystycznych (głównie trzęślica lub trzciny), zazwyczaj niewielkie pokrycie warstwy mchów, ekspansja rodzimych gatunków roślin zielnych (trzęślica, trzcina, trzcinnik lancetowaty), ekspansja krzewów (kruszyna pospolita, wierzbą rokitą), niewłaściwe uwodnienie (zarówno długotrwałe przesuszenie jak i zalewy powierzchniowe). Największymi zagrożeniami dla siedliska w obszarze są: zmiany stosunków wodno-troficznych w obrębie siedliska (zarówno zalewy wodami przeżyźnionych jezior, długotrwałe przesuszenie jak i bardzo duże amplitudy wahań poziomu wody), eutrofizacja jezior, ograniczenie dopływu wód podziemnych lub pogorszenie jakości tych wód, brak ekstensywnego wykaszania oraz usuwania krzewów, presja zabudowy. Reprezentatywność płatów mechowisk w ostoi ocenić można co najwyżej jako znaczącą – „C”, głównie w związku z subdominacją gatunków niecharakterystycznych oraz ubóstwem gatunkowym większości płatów. Siedlisko w granicach ostoi pokrywa powierzchnię 11,12 ha, co stanowi ok. 0,1% powierzchni krajowej – powierzchnia względna „C”. Ocena ogólna „C” – „znacząca” jest konsekwencją niskich ocen składowych [11].

9130 Żyzne buczyny (*Dentario glandulosae*-Fagenion, *Galio odorati*-Fagenion)

Najbardziej rozpowszechnione leśne siedlisko przyrodnicze w OZW „Pojezierze Myśliborskie”. Największy areal żyznych buczyn stwierdzono w północnej (rejon Przydarłowa) oraz środkowej (nad jeziorem Chłop na południe od Derczewa) części obszaru. Drzewostan tworzy zasadniczo buk zwyczajny, miejscowo z większym udziałem dębu szypułkowego. Są to lasy podlegające gospodarce leśnej, przede wszystkim rębni częściowej, rzadziej gniazdowej. Struktura wiekowa oraz pionowa żyznych buczyn jest mocno zróżnicowana, od przeszło 100 letnich, cienistych buczyn o bardzo niewielkim udziale niższych pięter drzewostanu oraz odnowienia naturalnego, po drzewostany w zaawansowanym użytkowaniu rębnym (z przewagą równowiekowego młodego pokolenia) z niewielkim udziałem bądź całkowitym brakiem starych drzew. W runie żyznych buczyn z największą stałością występują następujące gatunki: *Galium odoratum*, *Galeobdolon luteum*, *Melica uniflora*, *Anemone nemorosa*, *Milium effusum*, *Impatiens parviflora*. Stan większości płatów oceniony został jako zły głównie z powodu nikłych zasobów martwego drewna (choć spotyka się tu także stosunkowo dobrze wykształcone fragmenty siedliska ze stojącymi, grubowymiarowymi martwymi drzewami w liczbie około 3/ha). Innym problemem jest często uproszczona struktura wiekowa i juwenalizacja siedliska spowodowana rębnią częściową i zbyt krótkim okresem odnowienia. Trudno też znaleźć uzasadnienie dla przebudowy żyznych buczyn rębnią gniazdową ze sztucznym, masowym wprowadzaniem dębu. Mimo to jest

to ważny w skali regionu kompleks buczyn o bardzo dobrych perspektywach zachowania i dużych możliwościach poprawy stanu ekologicznego. W związku z powyższym stan zachowania płatów żyznych buczyn w ostoi można ocenić co najwyżej na dobry – „B” (w pierwotnej wersji SDF była to ocena „A”). Reprezentatywność zbadanych w ramach prac nad PZO płatów tego siedliska oceniono na „B” dobrą i jest to wartość uśredniona bardzo różnorodnie rozwiniętych płatów. Siedlisko w granicach ostoi zajmuje powierzchnię ok. 356 ha, co stanowi 0,025% powierzchni siedliska w skali kraju – powierzchnia względna „C”. Ocena ogólna „B” jest pochodną dobrego stanu zachowania oraz reprezentatywności [11].

9160 Grądy subatlantyckie (*Stellario-Carpinetum*).

Siedlisko rozpowszechnione w lasach koło Przydarłowa oraz na brzegach jezior Chłop i Grochacz. Razem z buczynami (9130) tworzy zwarte kompleksy przestrzenne na siedliskach świeżych oraz wilgotnych. Drzewostan tworzą zasadniczo dąb szypułkowy i buk zwyczajny, udział graba zwyczajnego rzadko przekracza 10%, ponadto wchodzi on zazwyczaj w skład niższych pięter drzewostanu. Są to lasy podlegające gospodarce leśnej, przede wszystkim rębni częściowej. W runie grądów największą stałość posiadają: *Galeobdolon luteum*, *Impatiens parviflora*, *Galium odoratum*, *Stellaria holostaea*, *Anemone nemorosa*, *Milium effusum*, *Melica uniflora*, *Stachys sylvatica*, *Pulmonaria officinalis*, *Atrichum undulatum*. Stan większości płatów oceniony został w większości jako słaby głównie z powodu nikłych zasobów martwego drewna. Biorąc pod uwagę pozostałe parametry stan zachowania można jednak ocenić, jako „B” – dobry. Słabszą stroną grądów w obszarze jest też często uproszczona struktura wiekowa i juvenalizacja siedliska z dominacją buka w warstwie młodego pokolenia. Widocznym zaburzeniem jest także neofityzacja runa związana ze znacznym pokryciem przez *Impatiens parviflora*. Niekorzystnym zjawiskiem jest nadmierne protegowanie buka w drzewostanie. Najlepiej zachowane płaty siedliska 9160 spotyka się w bliskim sąsiedztwie jezior (Chłop i Grochacz), głównie na zboczach. Mimo to jest to ważny w skali regionu obszar dla zachowania grądów. Są to grądy o bardzo dobrych perspektywach zachowania i dużych możliwościach poprawy stanu ekologicznego (ocena reprezentatywności siedliska w ostoi „A” – doskonała). Siedlisko w granicach ostoi zajmuje powierzchnię ok. 105 ha, co stanowi 0,016% powierzchni siedliska w skali kraju – powierzchnia względna „C”. Ocena ogólna „B” wynika z wysokiej reprezentatywności płatów oraz dobrego stanu zachowania (poza niedoborami martwego drewna) [11].

91D0 Bory i lasy bagienne (*Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis*, *Vaccinio uliginosi-Pinetum*, *Pino mugo-Sphagnetum*, *Sphagno girgensohnii-Piceetum*) i brzozowo-sosnowe bagienne lasy borealne*

Bory i lasy bagienne w ostoi Pojezierze Myśliborskie nie znajdują szczególnie sprzyjających warunków do rozwoju i wbrew informacjom zawartym w poprzedniej wersji SDF występują tu śladowo. W kompleksie leśnym pomiędzy jeziorami Okolnica i Tchórzyno stwierdzono dwa zdegenerowane płaty tego siedliska na pozostałościach zmurszałej kopuły osuszonego torfowiska przejściowego (wysokiego?). w obu płatach zaobserwowano bardzo niestabilny poziom wód: od okresów przesuszenia do silnego zalania, co nie sprzyja regeneracji siedliska. W miejscach częściowego zamulenia rowów odwadniających zaobserwowano regenerację poduch torfowców, jednak na dużej powierzchni dominuje już trzęślica modra, orlica pospolita a nawet zarośla jeżyn. Jeden niewielki i inicjalny płat stwierdzono także w obrębie najuboższej troficznie części torfowiska na południe od jeziora Chłop. Jest to zbiorowisko inicjalne, wykształcone kadłubowo, nietrwałe i podatne na spływy powierzchniowe z pól, a co za tym idzie na eutrofizację. Reprezentatywność trzech niewielkich płatów siedliska oceniono na „D” – nieznaczącą. Pomimo wnikliwej eksploracji terenowej nie stwierdzono innych płatów tego siedliska w tej niedużej ostoi. W granicach obszaru nie stwierdzono nawet biotopów sprzyjających rozwojowi tego typu siedlisk [11].

91E0* Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*, olsy źródłiskowe).

Występują w dużym rozproszeniu w postaci niewielkich płatów. Ich łączny areał oraz znaczenie w obszarze jest znacznie mniejsze niż łągów 91F0. Rozproszone są na całym obszarze ostoi. Podobnie jak łągi wiązowo-jesionowe występują tu głównie w lokalnych obniżeniach w ruchomych wodami gruntowymi, na siedliskach OIJ, poza wpływem naturalnych cieków. Spotyka się także ten typ łągów w sąsiedztwie jezior. Zazwyczaj wielopiętrowy drzewostan buduje olsza czarna z domieszką jesionu. Dobrze rozwiniętą warstwę krzewów reprezentują głównie: *Prunus padus*, *Sambucus nigra*. Gatunki dominujące w runie to: *Impatiens noli-tengere*, *Circaea lutetiana*, *Mercurialis perennis*, *Carex remota*, *Deschampsia caespitosa*, *Cirsium oleraceum*, *Eupatorium cannabinum*, *Urtica dioica*, *Impatiens parviflora*, *Stachys sylvatica*, *Geum urbanum*. Stan wszystkich ocenianych płatów siedliska jest słaby („C” – zdegenerowany). Decydujący wpływ na tą ocenę miał niewielki udział martwego drewna grubo wymiarowego, juvenalizacja drzewostanów, zaburzona

struktura i kombinacja gatunków w runie (dominacja jeżyn, gatunków nitrofilnych i łąkowych, traw), neofityzacja (*Impatiens parviflora*). Są one efektem zarówno prowadzonych w ich obrębie rębni zupełnych jak i wydzielaniem się jesionu. Na podstawie badań przeprowadzonych w ramach PZO ocenia się, że perspektywy zachowania siedliska oraz możliwości poprawy jego stanu są dobre, choć zasoby tego siedliska w OZW „PM” nie są znaczące na tle regionu, a wykształcenie płatów także należy uznać za przeciętne – ocena reprezentatywności „C” – znacząca. Powierzchnia względna siedliska oceniona została na „C”, płaty siedliska w ostoi pokrywają powierzchnię ok. 84 ha, co stanowi 0,006% powierzchni krajowej siedliska. Ocena ogólna „C” wynika z niskich ocen cząstkowych [11].

91F0 Łęgowe lasy wiązowo-dębowo-jesionowe (*Ficario-Ulmetum*).

Te stosunkowo rzadkie w Polsce lasy łęgowe na obszarze „Pojezierza Myśliborskiego” stanowią istotny składnik ekosystemów leśnych. Zajmują one bardzo żyzne i wilgotne siedliska w typie Lw oraz rzadziej OlJ. Zlokalizowane są one przede wszystkim w północnej części obszaru w dużym kompleksie leśnym pomiędzy Przydarłowem i Sitnem. Siedlisko to jest tu reprezentowane przez postać łęgów poza dolinami cieków, w wilgotnych zagłębieniach terenu. Nierzadko widoczny jest w ich obrębie wpływ ruchomych wód gruntowych. Drzewostan tego siedliska tworzą kolejno wg udziału: dąb szypułkowy, jesion wyniosły, wiąz szypułkowy, olsza czarna, klon jawor, buk zwyczajny, grab zwyczajny. Posiadają one zazwyczaj rozbudowaną strukturę pionową z bujną warstwą krzewów (z dominacją *Prunus padus* i *Corylus avellana*). Bogate runo tych lasów tworzą przede wszystkim następujące gatunki: *Mercurialis perennis*, *Stachys sylvatica*, *Millium effusum*, *Brachypodium sylvaticum*, *Geum urbanum*, *Pulmonaria officinalis*, *Carex sylvatica*, *Circaea lutetiana*, *Impatiens noli-tangere*, *Impatiens parviflora*, *Galium odoratum*, *Paris quadrifolia*, *Aegopodium podargaria*, *Galeobdolon luteum*, *Athyrium filix-femina*, *Rumex sanguineus*, *Stellaria holostaea*, *Festuca gigantea*, *Plagiomnium undulatum*. Stan większości płatów siedliska 91F0 oceniony został jako zły głównie z powodu niewielkich zasobów martwego drewna. Biorąc pod uwagę pozostałe parametry stan zachowania można jednak ocenić, jako „B” – dobry. Problemem jest także neofityzacja runa (*Impatiens parviflora*) oraz protegowanie buka na siedliskach łęgów wiązowo-jesionowych. Na znaczną skalę obserwuje się tu także obumieranie jesionu, który stopniowo zastępowany jest uprawami z dębem szypułkowym poprzez rębnie gniazdowe oraz bukiem podokapowo. Mimo to pewną część stanowisk siedliska 91F0 należy ocenić właściwie a spotykane tu łęgi należą bez wątpienia do najlepiej wykształconych w regionie (kluczowe gatunki, tj. dąb, jesion i wiąz osiągają tu wysoką bonitację i okazałe rozmiary). Na tej podstawie reprezentatywność siedliska w ostoi oceniono na „B” (dobra). Ocenia się, że perspektywy zachowania siedliska oraz możliwości poprawy jego stanu są dobre. Siedlisko w granicach ostoi zajmuje powierzchnię ok. 84 ha, co stanowi 0,56% powierzchni siedliska w skali kraju – powierzchnia względna „C”. O ocenie ogólnej dobrej - „B” zdecydowała przede wszystkim stosunkowo dobrze oceniona reprezentatywność siedliska w ostoi [11].

1903 lipiennik Loesela *Liparis loeselli*.

Szczegółowe badania terenowe przeprowadzone w obszarze w 2020 r. [15] potwierdziły występowanie tego gatunku storczyka w rezerwacie przyrody „Tchórzyno”. Jest to jedyne stanowisko gatunku w obszarze. Rośnie tam na kępach marzycy czarniawej *Schoenus nigricans* w SE części rezerwatu (oddz. 356i, leśn. Otańów, Nadl. Myślibórz). Jest to torfowisko niskie (siedlisko 7210) wykształcone na odsłoniętych sztucznie pokładach kredy jeziornej. Porośnięte jest mozaiką mszystych zbiorowisk *Schoenetum nigricantis* i *Caricetum paniceo-lepidocarpae* będących pod wpływem wód podziemnych. W ostatnich latach obserwuje się rozrost trzciny na stanowisku lipiennika, co może wpływać negatywnie na jego rozwój. W 2020 r. odnotowano sześć okazów lipiennika rosnących na kępach marzycy czarniawej w dwóch miejscach (2 okazy 4 okazy) oddalonych od siebie ok. 50 m [15]. Jest to znaczący regres w stosunku do obserwacji z lat ubiegłych: 2017 r. – 6 okazów, w tym 5 owocujących [17]; 2013 r. – 20 okazów [11]; 2011 r. – 43 okazy, w tym 15 owocujących (Waloch P. inf. ustna). Prawdopodobną tego przyczyną jest wzrost średniej rocznej temperatury powietrza powodujący zwiększoną ewapotranspirację i pogorszenie warunków wodnych w rezerwacie oraz przesuszenie gleb. Latem 2020 r. wody podziemne na marzycowym mokradle miały odczyn 6,91 pH, EC 93,93 mS m⁻¹ i były wyraźnie poza zasięgiem warstwy roślinnej. Populacja otrzymała ocenę C (2% ≥ p > 0%) – jest to populacja nieliczna, zmienna w poszczególnych latach, liczebność lipiennika w obszarze stanowi mniej niż 0,05% populacji krajowej. W stosunku do poprzedniej wersji SDF ocena stanu zachowania obniżono do oceny C (średni lub zdegradowany) – stopień zachowania cech siedliska gatunku III (elementy średnio zachowane lub częściowo zdegradowane), przy możliwości odtworzenia II (możliwe przy średnim nakładzie środków) – istnieją szanse na poprawę stanu zachowania jego siedliska (koszenie w celu eliminacji ekspansywnej trzciny oraz montaż zastawki wpływającej na poprawę warunków wilgotnościowych). Izolacja C – populacja nieizolowana w obrębie rozległego obszaru występowania. Ocena ogólna C (znacząca)

stanowi wypadkową powyższych ocen. Stopień rozpoznania G (dane o wysokiej jakości) – pełna inwentaryzacja przyrodnicza wykonana przez ekspertów przyrodniczych zgodnie z przyjętymi metodykami i wytycznymi.

1149 Koza *Cobitis taenia*

Gatunek nie stwierdzony w trakcie badań terenowych w 2013 r. [11], nie obecny w dostępnej literaturze naukowej o ostoi. Podawany jedynie w waloryzacji przyrodniczej gminy Myślibórz z jeziora Myśliborskiego, które jedynie graniczy z ostoją (jego wody są poza ostoją). Nie odnaleziono innych danych literaturowych wskazujących jednoznacznie na obecność (lub nieobecność) gatunku w ostoi. Gatunek jest także wyliczany w operatach rybackich, natomiast nie wydają się one rzetelnym źródłem informacji, zawierają wiele oczywistych błędów. Ze względu na niewyjaśnioną sytuację gatunku w obszarze pozostawiono jego w SDF z oceną D.

1188 Kumak nizinny *Bombina bombina*

Kumak w obrębie ostoi występuje nielicznie. W ramach prac terenowych w 2013 r. [11] stwierdzono łącznie do 10 samców, głównie w zbiornikach sztucznych przy drodze S3. Mało jezior i oczek wodnych w ostoi, w której dominują duże zbiorniki i łąki oraz lasy powoduje, że nie jest ona (w odróżnieniu do wielu terenów przyległych, nie objętych ochroną) ważna ostoją tego gatunku. Pozostawiono gatunek w SDF z oceną D [11].

1163 Głowacz białopłetwy *Cottus gobio*

Gatunek nie stwierdzony w ramach badań terenowych w 2013 r. [11]. Nie stwierdzono tu także siedlisk sprzyjających temu gatunkowi. Z literatury (Waloryzacja Przyrodnicza gminy Myślibórz) wynika, że 10 km na południe od granic ostoi na Myśli znaleziono 1 osobnika. Nie odnaleziono innych danych literaturowych wskazujących jednoznacznie na obecność (lub nieobecność) gatunku w ostoi. Ze względu na niewyjaśnioną sytuację gatunku w obszarze pozostawiono jego w SDF z oceną D.

4.3. Zagrożenia, presje i działania mające wpływ na obszar

Najważniejsze oddziaływania i działalność mające duży wpływ na obszar

Oddziaływania negatywne			
Poziom	Zagrożenia i presje [kod]	Zanieczyszczenie (opcjonalnie) [kod]	Wewnętrzne / zewnętrzne [i o b]
M	E03.01		i
L	K02.03		i
M	B02.02		i
H	H01.05	N	b
H	H01.08		b
H	A03.03		i
H	K02.01		i
H	J02		b
M	A02.03		i
M	A03.01		i
L	B01.01		i
M	B02.04		i
M	B07		i
L	E01.03		i
L	E05		i
L	F01.01		i
M	G05.01		i

M	I01		b
M	J02		b
M	J02.01.02		b
M	J02.02		b
M	J02.04.01		i
M	K01.03		i
M	K01.04		i
M	K02.01		i
Oddziaływania pozytywne			
Poziom	Działania, zarządzanie [kod]	Zanieczyszczenie (opcjonalnie) [kod]	Wewnętrzne / zewnętrzne [i o b]
L	X	X	i
H	A03.02		i
H	A04.02		i

Poziom: H = wysoki, M = średni, L = niski.

Zanieczyszczenie: N = stosowanie azotu, P = stosowanie fosforu/fosforanów, A = stosowanie kwasów/zakwaszanie, T = toksyczne chemikalia nieorganiczne,

O = toksyczne chemikalia organiczne, X = zanieczyszczenia mieszane.

i = wewnętrzne, o = zewnętrzne, b = jednocześnie.

4.4. Własność (opcjonalnie)

Typ		[%]
Publiczna	Krajowa/federalna	0
	Kraj	0
	związkowy/województwo	0
	Lokalna/gminna	0
	Inna publiczna	0
Własność łączna lub współwłasność		0
Prywatna		0
Nieznana		100
Suma		100

4.5. Dokumentacja (opcjonalnie)

1) Agapow i inni 1996. Opinia naukowa dla potrzeb planu ochrony rezerwatu przyrody "Tchórzyno". Materiały niepublikowane, Gorzów Wlkp.; 2) Borysiak J. 1999. Inwentaryzacja przyrodnicza gminy Myślibórz w zakresie flory i roślinności. Biuro Konserwacji Przyrody, Szczecin, mscr.; 3) Informacja o stanie środowiska w powiecie myśliborskim. WIOŚ, Biblioteka Monitoringu Środowiska, Szczecin 2005; 4) Janicki D., Kościów R. 2002. Fauna rezerwatu przyrody „Tchórzyno” (do planu ochrony rezerwatu przyrody „Tchórzyno”). Biuro Konserwacji Przyrody w Szczecinie, mscr.; 5) Jasnowska J. 1976. Zagrożone stanowisko chronionego storczyka kukawki – *Orchis militaris* L. nad jez. Będzin na Pojezierzu Myśliborskim. Zesz. Nauk. Akad. Roln., nr 53: 85-93, Szczecin; 6) Jasnowska J., Kowalski W. 2002. Plan Ochrony Rezerwatu Przyrody „Tchórzyno” (część geobotaniczna). Biuro Konserwacji Przyrody w Szczecinie, mscr.; 7) Jasnowski M. 1966. Dokumentacja geobotaniczna torfowisk regionu „Otanów”. WSR Szczecin, maszyn.; 8) Jasnowski M., Jasnowska J., Kowalski W., Markowski S., Radomski J. 1972. Warunki siedliskowe i szata roślinna torfowiska nakredowego w rezerwacie Tchórzyno na Pojezierzu Myśliborskim. Ochrona Przyrody, rocznik 37, Warszawa-Kraków: 157-232.; 9) Kowalski W. 1967. Osady kredy jeziornej na Pojezierzu Myśliborskim. Roślinność, budowa, znaczenie gospodarcze. Praca Magisterska, Zakład Torfoznawstwa WSR, Szczecin, maszyn.; 10) Piątkowska D., Strzelecka J., Lewandowska A. 2006. Uzupełnienie do opracowania „Plan ochrony rezerwatu przyrody Tchórzyno”. Biuro Konserwacji Przyrody w Szczecinie, mscr.; 11) Paweł

Pluciński. 2013. Dokumentacja projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Pojezierze Myśliborskie PLH320014. Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Szczecinie, mscr.;12) Raport o stanie środowiska w województwie zachodniopomorskim w roku 2001. WIOŚ, Biblioteka Monitoringu Środowiska, Szczecin 2002;13) Sotek Z., Waloch P., Janukowicz M. Schoenus nigricans L. W: Kaźmierczakowa R., Zarzycki K. (red.), Polska Czerwona Księga Roślin. Paprotniki i rośliny kwiatowe. Instytut Botaniki im. W. Szafera, Inst. Ochr. Przyr., PAN, Kraków (przyjęte do druku w 2012 roku);14) Urbańska M. 2019. Ekspertyza przyrodnicza na potrzeby uzupełnienia stanu wiedzy w obszarach Natura 2000 Województwa Zachodniopomorskiego: Pojezierze Myśliborskie PLH320014 – inwentaryzowane przedmioty ochrony: skójką gruboskorupowa, 1032, Unio crassus. Poznań. Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Szczecinie, mscr.;15) Wilhelm M., Tylkowski J. 2020. Ekspertyza przyrodnicza na potrzeby uzupełnienia stanu wiedzy dla przedmiotu ochrony w obszarze Natura 2000 Pojezierze Myśliborskie PLH320014 – rośliny: 1903 lipiennik Loesela Liparis loeselli. Szczecin. Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Szczecinie, mscr.;16) Waloch P. 2012. Funkcjonowanie siedlisk z roślinnością nakredową w określonych warunkach troficznych oraz kierunki przemian w wybranych kompleksach jezioro-torfowych Polski północno-zachodniej. Praca doktorska, ZUT Szczecin.17) Waloch P., Raclawska A. 2017. Protokół z kontroli terenowej rezerwatu przyrody „Tchórzyno” w dniu 4 lipca 2017 r. Otanów. Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Szczecinie.

5. STATUS OCHRONY OBSZARU (OPCJONALNIE)

5.1. Istniejące formy ochrony na poziomie krajowym i regionalnym:

[Powrót](#)

Kod	Pokrycie [%]	Kod	Pokrycie [%]	Kod	Pokrycie [%]
PL02	0.83	PL04	59.8		

5.2. Powiązanie opisanego obszaru z innymi formami ochrony:

na poziomie krajowym lub regionalnym:

Kod rodzaju	Nazwa terenu	Rodzaj	Pokrycie [%]
PL02	Tchórzyno	+	0.83
PL04	Obszar Chronionego Krajobrazu "Myślibórz"	*	59.8

6. ZARZĄDZANIE OBSZAREM

6.1. Organ lub organy odpowiedzialne za zarządzanie obszarem:

[Powrót](#)

Organizacja:	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Szczecinie
Adres:	Polska Juliusza Słowackiego 2 71-434 Szczecin
Adres e-mail:	sekretariat@szczecin.rdos.gov.pl

6.2. Plan(-y) zarządzania:

Aktualny plan zarządzania istnieje:

☒ Tak	Nazwa: Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z dnia 31 marca 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Pojezierze Myśliborskie PLH320014 (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2014 r. poz.
---	--

1656)

Link: http://e-dziennik.szczecin.uw.gov.pl/WDU_Z/2014/1656/akt.pdf

Nazwa: Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z dnia 08 lutego 2017 r. zmieniające zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Pojezierze Myśliborskie PLH320014 (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2017 r. poz. 695)

Link: http://e-dziennik.szczecin.uw.gov.pl/WDU_Z/2017/695/akt.pdf

☐ Nie, ale jest w przygotowaniu

☐ Nie

7. MAPA OBSZARU

[Powrót](#)

Nr ID INSPIRE:

PL.ZIPOP.1393.N2K.PLH320014

Mapa załączona jako plik PDF w formacie elektronicznym (opcjonalnie)

☒ Tak ☐ Nie

Odniesienie lub odniesienia do oryginalnej mapy wykorzystanej przy digitalizacji granic elektronicznych (opcjonalnie)